

УДК 004.4:330.16+331.214

Антонюк Д.С.,
аспірант кафедри прикладної математики та інформатики
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕМАТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ТРЕНІНГУ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНО-ІМІТАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Вступ. Окремі теми та концепції в галузі економіки мають безпосереднє практичне вираження в процесі професійної діяльності фахівця та в рамках сфери застосування персональної фінансової грамотності в побутовому житті людини. Ефективним засобом організації навчального процесу для усвідомлення проблемної ситуації, набуття знань, умінь та навичок ефективної поведінки в такій ситуації є практичне заняття у формі тренінгу з використанням програмно-імітаційних комплексів економічного спрямування (бізнес-симуляторів).

Можливості використання симуляторів економічного спрямування у процесі організації тренінгів досліджували та обґрунтовували К. Елдріч (С. Aldrich) [1], С.О. Мотуз [2], в Україні дану тему досліджували П. Г. Банщикова та В. Я. Паздрій [3].

Мета роботи. Відзначимо проблему комунікації справедливої оцінки якості роботи персоналу організації до суб'єкта прийняття рішення задля визначення рівня справедливої фінансової винагороди кожного співробітника. В даній ситуації суб'єкт прийняття рішення щодо рівня фінансової винагороди в умовах недостатності даних має тенденцію призначати фінансову винагороду на рівні ближчому до середнього по ринку або в даній організації. Така ситуація є бажаною для працівників, реальна якість роботи яких нижча за середню і небажаною для співробітників з продуктивністю більшою за середню. Результатом стає тенденція до звільнення найбільш ефективних та перспективних працівників і зменшення конкурентоспроможності даної організації. Метою даної роботи є обґрунтування доцільності використання програмно-імітаційних комплексів економічного спрямування у процесі опрацювання теми «Ринки з асиметричною інформацією» на прикладі проблеми

забезпечення процесу оцінки персоналу безпосередніми менеджерами та колегами. Завданнями даного процесу є:

- справедливе винагородження роботи персоналу організації;
- стимулювання професійного розвитку кожного фахівця;
- збереження найбільш продуктивних працівників організації.

Виклад основного матеріалу. Дослідження ринків з асиметричними даними набули поширення в останні 50 років. Під асиметричністю даних розуміють нерівномірний розподіл знань про товар між сторонами угоди. Зазвичай, продавець знає більше, ніж покупець про справжню якість товару. Іноді можлива і зворотня ситуація. Вперше дана ознака певних ринків була відзначена Кеннетом Ерроу в 1963 році. Значного розвитку дослідження ринків з асиметричними відомостями набули в роботах Джорджа Акерлофа [4]. Зокрема ним було запропоновано математичну модель такого ринку. Автором було відмічено, що на такому ринку середня ціна товару має тенденцію до зниження навіть для товарів ідеальної якості. В екстремальних випадках розвитку ситуації можливе повне зникнення такого ринку. В роботах Майкла Спенса розглядався ринок пошуку роботи працівниками. Було запропоновано теорію сигналізування. За припущенням Спенса, наприклад, успішне закінчення вищого навчального закладу є надійним сигналом щодо спроможності людини до навчання.

У процесі дослідження проблеми використання програмно-імітаційних комплексів економічного спрямування та практичної діяльності автором було запропоновано наступні гіпотези:

щодо достатнього рівня тотожності характеристик та проблематики ринку автомобілів, що були у використанні, описаного в роботах Акерлофа (“Ринок лемонів”; в роботах використовуються наступні назви: “лемони” – автомобілі паганой якості, “апельсини”-автомобілі гарної якості) та ситуацією оцінки ефективності роботи персоналу організації задля визначення справедливого рівня фінансової винагороди;

щодо ефективності використання симуляції “MarketForLemons” з каталогу програмно-імітаційного комплексу Moblab [5] для візуалізації проблематики ринків із асиметричною інформацією та проведення навчального експерименту зі студентами.

На рис. 1 відображено вигляд сторінки прийняття рішення щодо ціни, яку покупець готовий заплатити за автомобіль.

Рис. 1. Сторінка прийняття рішення щодо ціни, яку покупець готовий заплатити за автомобіль

Розглянемо ситуацію проведення практичного заняття в формі тренінгу для студентів, що одночасно є працівниками організацій, або приймають участь у виконанні практичного проекту в групах. Практичний досвід показує недостатню готовність безпосередніх керівників та співробітників надавати негативну оцінку професіоналізму та продуктивності підлеглих та колег. В такій ситуації відбувається спроба уникнути потенційного конфлікту з

колегою та відповідальності щодо дій адміністративного та фінансового характеру щодо колеги. Помилково враховується позитивний ефект надання змоги колезі виправитись самостійно, але не враховується ефект, притаманний ринкам з асиметричною інформацією щодо усереднення фінансової винагороди та тенденції до звільнення кращих (в даному випадку - недооцінених) працівників.

З метою запобігання суб'єктивізації сприйняття економічної концепції пропонується розпочати заняття з проведення навчального експерименту в рамках симуляції механізму функціонування ринку автомобілів, що були у ваикористанні. В даному разі студенти приймають участь в ігровому навчальному експерименті, метою якого є максимізація власної вигоди у процесі купівлі-продажу автомобіля. Таке проектування умов проведення навчального експерименту забезпечує достатньо повну відсутність суб'єктивних відчуттів щодо об'єкту взаємодії та орієнтацію на досягнення однозначно вимірюваного позитивного результату у вигляді продажу автомобіля за ціною не нижче його реальної вартості, або купівлі за ціною не вище такої вартості.

У процесі проведення навчального експерименту для студентів візуалізуються характеристики притаманні ринкам з асиметричними відомостями. Зокрема, потенційна не вигідність продажу автомобіля, реальна вартість якого є вищою за середню вартість на ринку та тенденція щодо зникнення таких автомобілів з ринку і вимушеної переплати за автомобілі, якість яких є нижчою за середню на ринку.

Після завершення експерименту пропонується обговорити зі студентами особливості функціонування ринків з асиметричними відомостями, а також шляхи покращення механізмів роботи таких соціально-економічних систем. Одним із таких шляхів є зменшення асиметричності даних шляхом забезпечення покращення інформування про якість товару обох сторін угоди.

Наступним етапом заняття має бути проведення аналогії на ситуацію з визначенням справедливої фінансової та інших типів винагород співробітникам організації. Зменшення асиметричності даних шляхом забезпечення покращення інформування суб'єкта прийняття рішення щодо винагородження про якість роботи кожного співробітника, відповідно, є засобом підвищення ефективності функціонування даної соціально-економічної системи. Логічним, а, іноді, і єдиним шляхом забезпечення справедливого рівня персональної винагороди кожного співробітника є надання всебічних та найбільш повних відомостей щодо продуктивності та якості праці таких працівників їх безпосередніми менеджерами та колегами. Окремого висвітлення викладачем потребує екстремальний прояв неефективності функціонування організаційного механізму в даній ситуації у вигляді звільнення найбільш ефективних та перспективних працівників з причини заниженої оцінки їх вкладу в досягнення результатів діяльності колективу та неможливістю виправлення ситуації в майбутньому.

Таким чином, завдяки створенню неупередженого середовища проведення навчального експеримента, візуалізації, залученості студентів до процесу пізнання економічної концепції, прийому проведення аналогії з проблемною життєвою ситуацією досягається засвоєння теоретичних та прикладних знань концепції ринків з асиметричними даними та обґрунтування необхідності отримання умінь та навичок надання об'єктивних відомостей щодо продуктивності колег в рамках організації.

Висновки. В результаті проведеного дослідження обґрунтовано доцільність використання програмно-імітаційного комплексу економічного спрямування в процесі опрацювання теми «Ринки з асиметричною інформацією» на прикладі проблеми забезпечення процесу оцінки персоналу. Підтверджено гіпотези щодо достатнього рівня тотожності характеристик та проблематики ринку автомобілів, що були у використанні та ситуацією оцінки ефективності роботи персоналу організації задля визначення справедливого рівня фінансової винагороди, а також щодо ефективності використання симуляції “MarketForLemons” з каталогу програмно-імітаційного комплексу Moblab для візуалізації проблематики ринків із асиметричними даними та проведення навчального

експерименту в аудиторії. Подальшого дослідження потребує визначення доцільності розробки спеціалізованої симуляції обґрунтування провідного значення комунікації справедливої оцінки якості роботи персоналу організації.

Список використаних джерел:

1. C. Aldrich, *Learning by Doing: A Comprehensive Guide to Simulations, Computer Games, and Pedagogy in E-Learning and Other Educational Experiences*, San Francisco: Pfeiffer, A Wiley Imprint, 2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eu.wiley.com/WileyCDA/WileyTitle/productCd-0787977357.html>.

2. С. А. Мотуз, “Комплексное использование биржевых симуляторов как наиболее эффективное направление их применения”, *Управление экономическими системами*, №12, с.49, 2013.

3. П. Г. Банщикова, О. В. Грищенко, та В. Я. Паздрій, “Моделювання ринкового середовища компаній у навчально-тренінгових технологіях (на прикладі бізнес-симуляції «ViAI+»)", *Проблеми освіти: МОН України Інститут інноваційних технологій і змісту освіти*, №65, 2011.

4. Akerlof, George A. “The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism.” *The Quarterly Journal of Economics*. no. 3 (1970): 488-500.

5. Market For Lemons – MobLab [Electronic Resource] – Mode of access : URL:<https://www.moblab.com/games/market-lemons-game>.